
IN THE SYSTEM OF SOCIAL COMMUNICATIONS<https://doi.org/10.17721/2522-1272.2022.80.2>

UDC 007:316.61

Analysis of Approaches to the Impact of Internet Communication on the Individual: Trends and Factors**Hanna Sukharevska**<https://orcid.org/0000-0001-8938-7915>*PhD (social communications)**National University of Water and Environmental Engineering
11, Soborna St., Rivne city, 33028, Ukraine**Corresponding author's e-mail address: info.sann@gmail.com***ABSTRACT**

The objective of the study is to determine the available approaches to the impact on the individual of network communication. Due to impact of online multimedia on public communication the vector of communicative acts was reoriented in the direction of local groups, the sector of private interests and hobbies. As a result, a numerous communication platforms were formed. The social cyberspace community is a form of social life of people, which for the first time in human history has a global, supranational, supra-class and supra-political character. The article analyzes the changes that occur with the network users' mentality and their consciousness. The effect is further enhanced by the fact that it is often in tune with their psychological needs and aspirations. In other words, there is a shift of emphasis from analytical activity in favor of search activity.

Research methods. An analytical approach was used in the research that makes it possible to compare the existing knowledge obtained as a result of individual empirical studies and the modern theoretical ideas about the specifics of Internet space. The article rethinks the factor of the actor's communication role in the network, as well as the factors of its transformation and personality modeling under the influence of network communication.

Research results. According to the analyzed views on transformation of consciousness due to the influence of network communication, it can be concluded that the changes in the mental model of the networks active user are primarily due to high levels of information saturation of

the Internet, the ability to obtain information from many sources, the processes of inversion and destruction of temporal structures as well as the possibility of playing virtual scenarios of negative events related to such themes as evil, death, poverty, etc.

The specifics of mental models of views of the world for the active Internet users are also a large number of decentralized and idealistic models of the world, which focus on remote real-world objects and a significant tendency to escapism.

KEYWORDS: internet communication; user personality; internet addiction.

УДК 007:316.61

Аналіз підходів до впливу на особистість інтернет-комунікації: тенденції і фактори

Сухаревська Ганна Володимирівна, Національний університет водного господарства та природокористування, кандидат наук з соціальної комунікації, старший викладач кафедри журналістики та українознавства. <https://orcid.org/0000-0001-8938-7915>

Резюме

Мета дослідження – визначити наявні підходи до впливу на особистість мережевої комунікації. Через вплив електронних мультимедіа на суспільну комунікацію відбулась переорієнтація вектора комунікативних актів у напрямку локальних груп, у сектор приватних інтересів і захоплень. У результаті цього утворилися численні комунікаційні майданчики. Соціальне співтовариство кіберпростору є формою суспільного життя людей, яка вперше в історії людства має глобальний, наднаціональний, надкласовий і надполітичний характер. У статті проаналізовано зміни, які відбуваються з ментальністю користувачів мережі, з їх свідомістю. Ефект посилюється ще і тим, що ці зміни часто співзвучні власним психологічним потребам і прагненням користувача. Інакше кажучи, відбувається зміщення акценту від аналітичної активності на користь пошукової.

Методи дослідження. Для дослідження залучений аналітичний підхід, що дозволяє зіставити наявні знання, отримані в результаті окремих емпіричних досліджень, і сучасні теоретичні уявлення про специфіку інтернет-простору. Саме в цьому сенсі в статті переосмислюється фактор комунікаційної ролі актора в мережі, а також чинники її трансформації і моделювання особистості під впливом мережевої комунікації

Результати дослідження. Згідно з проаналізованими поглядами на трансформацію свідомості внаслідок впливу мережевої комунікації, можна зробити висновок, що зміни в ментальній моделі активного користувача мереж передусім зумовлені високими рівнем інформаційної насиченості інтернет-мережі, можливістю отримання інформації з багатьох джерел; процесами інверсифікації та руйнації часових структур, наявністю можливості програвання віртуальних сценаріїв негативних подій, які пов'язані з тематикою зла, смерті, бідності тощо. Специфікою ментальних моделей картини світу для активних інтернет-користувачів є також велика кількість децентрованих та ідеалістичних моделей світу, які зосереджені на віддалених від користувача об'єктах реального світу та значною схильністю до ескапізму.

Ключові слова: інтернет-комунікація; особистість користувача; інтернет-залежність.

Сухаревская А.В. Анализ подходов к влиянию на личность интернет-коммуникации: тенденции и факторы

Цель исследования – выявить существующие подходы к влиянию на личность сетевой коммуникации. Из-за влияния электронных мультимедиа на общественную коммуникацию произошла переориентация вектора коммуникативных актов в направлении локальных групп, в сектор частных интересов и увлечений. В результате образовались многочисленные коммуникационные площадки. Социальное сообщество киберпространства является формой общественной жизни людей, которая впервые в истории человечества носит глобальный, наднациональный, надклассовый и надполитический характер. В статье проанализированы изменения, происходящие с ментальностью пользователей сети, с их сознанием. Эффект усиливается еще и тем, что эти изменения часто созвучны собственным психологическим потребностям и стремлениям пользователя. Иными словами, происходит смещение акцента от аналитической активности в пользу поисковой.

Методы исследования. Для исследования привлечен аналитический подход, позволяющий сопоставить имеющиеся знания, полученные в результате отдельных эмпирических исследований, и современные теоретические представления о специфике интернет-пространства. Именно в этом смысле в статье переосмыслен фактор коммуникационной роли актера в сети, а также факторы ее трансформации и моделирования личности под влиянием сетевой коммуникации.

Результаты исследования. Согласно проанализированным взглядам на трансформацию сознания в результате влияния сетевой коммуникации можно сделать вывод, что изменения в ментальной модели активного пользователя сетей прежде всего обусловлены высоким уровнем информационной насыщенности интернет-сети, возможностью получения информации из многих источников; процессами инверсификации и разрушения временных структур, наличием возможности воспроизведения виртуальных сценариев негативных событий, связанных с тематикой зла, смерти, бедности и т.д. Спецификой ментальных моделей картины мира для активных интернет-пользователей является также большое количество децентрированных и идеалистических моделей мира, которые сосредоточены на удаленных от пользователя объектах реального мира и значительной склонностью к эскапизму.

Ключевые слова: интернет-коммуникация; личность пользователя; интернет-зависимость.

1. Вступ

Нині спілкування в мережах змінює соціально-психологічні особливості користувача, його соціальну поведінку, дизайн стосунків у побуті й у міжособистісних відносинах, про що пишуть М. Кастельс, З. Бауман, М. Маклюєн, А. Турен, А. Тоффлер, Р.Бард. Вектор комунікативних актів переорієнтується на локальні групи, в сектор приватних інтересів і захоплень. Свідченням цього є численні комунікаційні майданчики – так звані «конференції» і «форуми». Дослідники відмічають, що віртуальний характер мереж дає змогу користувачам знайти такий тип свободи комунікативної дії, якого не було ні в одному з попередніх типів комунікації – зокрема телефонному або поштовому зв'язку. Розгалуження та довільне конструювання мереж породжує нові загальні правила «гри», які дозволяють перейти кордони колись стійких та непорушних соціальних зв'язків та відносин. Із чого виходить, що соціальна мережа – це не тільки програмний сервіс або майданчик для групових комунікацій, вона являє собою єдність користувачів, конструктів знання та програмного забезпечення, що поєднує їх. Розвиток комунікаційних технологій в цьому руслі спричинив те, що люди стали менше контактувати із сусідами, перестали бути відкритими для безпосередньої взаємодопомоги або контролю.

Нині спілкування в мережах змінює соціально-психологічні особливості користувача, його соціальну поведінку, дизайн стосунків у побуті й у міжособистісних відносинах. Така точка зору близька до позиції М. Маклюена, який пише: «Людина, використовуючи технології, перетворюється в органи розмноження машинного світу – подібно бджолі, яка виконує подібну роль в рослинному світі. У свою чергу машинний світ відповідає на любов людини взаємністю, швидко виконуючи його потреби і бажання» [1, с. 56]. М. Маклюен це пояснює тим, що «продукти електричного синтезу надзвичайно складні, тоді як продукти розпаду прості: писемність створює набагато простіші типи суб'єктів порівняно з тими, які розвиваються в племінних і усних спільнотах» [1, с. 60]. Підтверджує М. Маклюен це тим, що фрагментована людина (з «механічним серцем») створює гомогенізований західний світ, тоді як усні суспільства складаються з людей диференційованих, але диференційованих не помітними ознаками, а унікальними емоційними змішаннями. «Внутрішній світ усної людини являє собою сплетіння складних емоцій і почуттів, які практична людина Заходу в собі придушила в інтересах практичності» [1, с. 56], – пише він. Тому не дивно, що як стверджують і сучасні вітчизняні дослідники [1; 2], соціальні наслідки розростання інтернет-комунікації багато в чому невизначені. З огляду на складну природу самого явища, ми швидше виявляємо можливість фіксувати те, що сталося, ніж можливість що-небудь прогнозувати.

Мета дослідження – визначити наявні підходи до впливу на особистість мережевої комунікації.

2. Теоретичне підґрунтя

Мережеве суспільство й особливості комунікації в ньому привертають увагу багатьох дослідників. Ці питання підіймали в своїх працях М. Кастельс, М. Хоркхаймер, З. Бауман, М. Маклюен, А. Турен, Д. Масуда, П. Сервала-Шрайбер, Ю. Хабермас, Н. Луман, Д. Белл, А. Тоффлер, Р. Бард і багато інших. Серед сучасних вітчизняних дослідників комунікаційних процесів в інтернет-просторі можна назвати: Г. Почепцова, В. Іванова, С. Коноплицького, В. Щербину, О. Горошко, Н. Шульгу, С. Шевченко, В. Бебика, Л. Хижняк, О. Матвеева, Н. Кузнецову, О. Суську, Н. Білан, Н. Бойко, М. Кіцу, К. Олійник, О. Лабунь, О. Дзюбіну, К. Когана, С. Нерян, О. Якимчук; а також російських дослідників: Д. Іванова, А. Лавренчука, А. Бондаренко, А. Лещенко, В. Сазонова, А. Кацай, В. Нестерова.

Питанням трансформації комунікації особистості в соцмережах з позиції комунікаційного, філологічного і психологічного аспектів приділяли увагу такі західні дослідники як Р. Хойслінг, Ш. Теркл, С.-Ж. Лі і Б. Куїглі, Е. Пірсон, Н. Постер, К. Янг, Р. Баумайстер, К. Янг, М. Гриффитс, П. Келли, Д. Донас. На пострадянському просторі ці аспекти досліджували В. Нестеров, І. Горелов, К. Седов, М. Ляпон, Б. Огибенин, А. Радионова. Серед вітчизняних дослідників можна виділити праці С. Заборовської, О. Горошко, І. Кузнецової, С. Коноплицького, К. Гоцуляк, Л. Дідик, О. Немеш, І. Крейтор-Бантиш, Л. Березовської, В. Щербатюк, А. Кургузова та ін. Проте вплив мережевої комунікації на особистість і її соціальну поведінку досі залишається маловивченим. Особливо малодослідженою є роль особистості в соціальній взаємодії у соціальних мережах. Серед теорій, які описують та вивчають соціальну взаємодію, варто виділити кілька визначальних для цього дослідження теорій. До них належать соціометрія Д. Морено, теорія обміну Дж. Хоманса і П. Блау, теорія символічного інтеракціоналізму Г. Міда і концепт соціального конструювання реальності Т. Лукмана і П. Бергера. Зазначені теорії описують різноманітні аспекти соціальної взаємодії, які є визначальними і для мережевої комунікації. Проте специфіка саме мережевої соціальної взаємодії ще в цілому малодосліджена, особливо в контексті трансформації особистості під впливом мережевого спілкування.

3. Методи дослідження

Для дослідження залучений аналітичний підхід, який дозволяє зіставити наявні знання, отримані в результаті окремих емпіричних досліджень, і сучасні теоретичні уявлення про специфіку інтернет-простору. Саме в цьому сенсі в статті переосмислюється фактор комунікаційної ролі актора в мережі, а також чинники її трансформації і моделювання особистості під впливом мережевої комунікації.

4. Результати і обговорення

На думку А. Кацай, «основною причиною популярності віртуального спілкування є недоліки його в реальному житті. Серед цих недоліків – не тільки брак повсякденної, поверхневої комунікації. Тут і потреба в більш глибокому спілкуванні, і пізнавальний інтерес, і необхідність отримання оперативних і докладних відповідей на постійно виникаючі запитання, і задоволення від гри словами (любителі епістолярного жанру), і тренування в вербалізації власних думок, і самоствердження. Хтось шукає співчуття, відгуку, теплої і душевної компанії. Комусь треба виплеснути емоції, агресію і роздратування, що нагромадились» [3]. Тому підвищується інтерес користувачів інтернету до таких інтерактивних (тобто діалогових) форм спілкування, як всілякі чати, форуми, телеконференції, щоденники (блоги), які надають особистості унікальні можливості для самовираження і спілкування. При цьому, незалежно від форми та виду тієї чи іншої програми спілкування, віртуальну комунікацію можна розглядати як своєрідну гру, яка вивільняє свідомість, пригнічену стереотипами, і надає особистості «можливість самореалізації, що виходить за рамки її актуальних соціальних ролей» [4, с. 292].

Вітчизняний дослідник С. Коноплицький стверджує що інтернет найбільш схожий на міфологічне мислення малої дитини, для якої характерні такі особливості, які можна вважати атавістичними:

- *магія* (словам і жестам надається сила дії на зовнішні предмети), – в інтернеті це відбувається;
- *анімізм* (зовнішні предмети наділяються свідомістю і волею). Цей рівень поки не досягнутий, але багато програмних продуктів і додатків уже справляють враження таких;
- *артифіціалізм* (явища навколишнього світу вважаються виготовленими людьми для своєї мети), – вся мережа від початку до кінця виготовлена людьми для своєї мети;
- *сінкретичність мислення* (уявлення про об'єкт як про якийсь ціле, де все переплутано без розбору) [5, с. 163–166].

Інтернет-технології дають змогу на просторі веб-сайту розмістити велике число об'єктів, які часто абсолютно між собою не пов'язані, мають зовсім різну природу і логіку функціонування, а також різну тематику і мету.

Таким чином, щодо пояснення наявності вищезначених атавістичних ознак у процесах взаємодії в мережі, можна сказати, що це друга причина, а головна причина цього явища криється в природі самої віртуальної реальності. Як пише С. Коноплицький, особливості цієї реальності такі, що опиняється в ній той користувач, який «змушений» актуалізувати задалегідь витіснені в несвідоме свої інфантильні уявлення та патерни поведінки. Ефект посилюється ще і тим фактом, що це часто співзвучно власним психологічним потребам і прагненням користувача. Це положення, на погляд автора цієї статті, найкраще демонструє «ефект азарту» – виникнення залучення в сам процес пошуку інформації, жертвуючи її вивченням, аналізом та переробкою. Інакше кажучи, відбувається зміщення акценту від аналітичної активності на користь пошукової. Про більш детальний психологічний механізм цього явища поки рано робити будь-які висновки. Але можна припустити, що в цьому випадку знову ж таки грають роль фактори своєрідного регресивного процесу психічної активності, адже пошукова діяльність генетично є більш стародавньою

і менш енерговитратною діяльністю, порівняно з аналітичною. Доказом цього є сучасні знання, накопичені у віковій психології щодо етапів розвитку формування психіки, де однозначно доведено що пошукова діяльність передує і є основою вже аналітичного рівня розвитку, для чого можна послатися на праці Ж. Піаже, Б. Ельконіна, А. Леонтьєва, Н. Бехтеревої тощо.

Згідно з результатами дослідження І. Кузнецової, для користувачів інтернету є характерним більший відсоток «ідеалістичних» моделей світу (25,83% від загальної кількості, тоді як у групі некористувачів питома вага таких моделей складає 12,5%), а також більша кількість «фантастичних» моделей (5,83% проти 0,83%). Наявність великої кількості «ідеалістичних» і «фантастичних» моделей зумовлена особливостями принципів побудови і функціонування інтернету та наявністю рис, що наближають його до світу незвичайної реальності [2, с. 172–174]. Можна припустити, що це спричиняє захоплення підлітків – користувачів інтернету мережевими комп'ютерними іграми фентезійного напрямку (Lineage, Warcraft, Starcraft та ін.), де активно використовуються принцип протиставлення добра і зла, світла та темряви, любові та ненависті.

Такі зрушення в розумових моделях користувачів інтернету відбуваються за рахунок зменшення кількості моделей «психологічного» типу, що відображають людські стосунки. У групі некористувачів їх питома вага складала 27,5%, у групі користувачів цей показник сягнув лише 9,17% [2, с. 171]. Ця тенденція скоріше за все є негативною, бо саме моделі психологічного типу особистості мають найбільший вплив на розвиток ідентичності, що є пріоритетним завданням у ранній юності (тут знову ж такі доречно звернутися до класиків вікової психології, зокрема робіт Ж. Піаже, Б.Ельконіна, А. Леонтьєва, Н.Бехтеревої). У ході дослідження І. Кузнецової було виявлено і те, що у переважній частині юнаків-користувачів ментальна модель світу має негативне емоційне забарвлення, акцентуючись на соціальних негараздах, пануванні у світі зла та ненависті, відсутності взаєморозуміння, віри в майбутнє світу та у власне майбутнє [2].

Також у ході констатуючого експерименту було виявлено, що для активних інтернет-користувачів характерна більша фіксація на дальньому колі (51,67% у порівнянні з 39,17% в групі Б), що виявляється у більшому тяжінні до роздумів про «світ взагалі» та про «людей у цілому» без зосередження на власному житті чи на житті своїх близьких [2, с. 173].

Як показало дослідження І Кузнецової, тенденція до ескапізму більш виражена у користувачів інтернету (21,67% у порівнянні з 4,17% у некористувачів). У їх творах частіше зустрічається думка про те, що дискомфорту, який несе собою світ, можна уникнути, занурившись у світ власних фантазій та думок, електронне спілкування чи ігри [2, с. 172–174].

Аналіз «Я»-концепції серед активних користувачів інтернету виявив зрушення у «Я»-концепції цих користувачів, які виражаються в:

- зниженні загального рівня самооцінки та самосимпатії; запереченні і протесту проти образу свого власного «Я»;
- зниженні рівня когнітивної складності таких складників «Я»-концепції як: характер, зовнішність, здібності, мета, конструктивне, дзеркальне та майбутнє «Я»;
- певній ідеалізації свого характеру, власних здібностей та образу дзеркального «Я» зі значно меншим рівнем когнітивної складності за даними показниками;
- розвитку здатності мріяти та активно фантазувати;
- альтруїзації своєї мети та мрій; зменшенні рівня їх реалістичності; орієнтації не на володіння, а на буття [2, с. 176].

Процесу формування цих показників «Я»-концепції можуть сприяти такі властивості інтернет-мережі: широкі можливості онлайн-ігор із симуляцією «ідентичності», відсутність будь-якої тілесної самопрезентації користувачів, обмежені можливості отримання

зворотного зв'язку, децентрована нелінійна організація активності в мережі інтернет, орієнтація діяльності в бік інформаційної взаємодії та підтримки, відсутність будь-якого матеріального складника інтернет-діяльності [2, с. 172–174].

Проведений І. Кузнецовою аналіз розумової моделі світу користувачів інтернет-мережі молодіжної вікової групи виявив такі відмінності між двома моделями світу:

- актуалізація в ментальній моделі певних якостей, пов'язаних зі здібностями інтелекту, професіональними якостями, інформаційним обміном, показником швидкості обробки отриманої інформації; віднесення себе до субкультури інтернету через рівень залучення до використання комп'ютерів та мережі;
- зменшення рівня когнітивної диференційованості сукупності конструктів та її однотипність;
- схильність до ускладнення та позитивізації збірного загального образу однолітка та водночас – негативізація образу тих однолітків, з якими юнак безпосередньо контактує;
- збільшення рівня цінності дружби як здатності до взаєморозуміння та розділення захоплень (зокрема захоплення інтернет-мережею);
- негативізація романтичних стосунків, що зазвичай лише спричиняють розчарування та завдають клопоту;
- негативізація та зниження рівня когнітивної складності образу батьків;
- підвищення рівня когнітивної складності в оцінці показника професіоналізму виладачів.

В результаті проведеного І Кузнецовою аналізу уявлень щодо навколишнього світу в активних інтернет-користувачів виявлено такі особливості цієї частини розумової моделі:

- наявність складніших, насичених інформацією та вивірених суджень про різні об'єкти життя соціуму – про науку, релігію, культурну та політичну сфери, свою країну чи місто;
- негативізація та зниження рівня складності образу майбутнього об'єктів та часової перспективи;
- підвищення рівня емоційного комфорту щодо тих слів, що мають зазвичай негативне забарвлення;
- зниження рівня емоційного комфорту щодо тих слів, що мають зазвичай позитивне забарвлення;
- зіставлення уявлень про реальний світ з уявленнями про будову мережі інтернет.

Ці зміни в ментальній моделі передусім зумовлені високими рівнем інформаційної насиченості інтернет-мережі, можливістю отримати інформацію з багатьох джерел; процесами інверсифікації та руйнації часових структур, наявністю можливості програвання віртуальних сценаріїв негативних подій, пов'язаних з тематикою зла, смерті, бідності тощо [2, с. 172–174].

Отже, специфікою ментальних моделей картини світу для активних інтернет-користувачів є велика кількість децентрованих та ідеалістичних моделей, зосереджених на віддалених від користувача об'єктах реального світу, та значною схильністю до ескапізму. Показовим, на думку І.Кузнецової, є те, що структура розумових моделей світу для активних інтернет-користувачів схожа на структуру інтернет-середовища. На нашу думку, це є дещо умовне твердження, хоча можна погодитися з тим, що картина світу постійних користувачів мереж і геймерів має багато спільного з особливостями інтернет-простору. Крім того, особливостями ментальної моделі світу для активних інтернет-користувачів є риси кібернетичного простору: широкі можливості в іграх, в яких є «ідентичність»; відсутність необхідності в тілесній самопрезентації; дуже обмежена можливість отримати зворотний зв'язок від героя ігри; нелінійна та децентрована організація; діяльність, спрямована на інформаційну взаємодію суб'єктів середовища та взаємну підт-

римку; відсутність будь-якого матеріального складника в діяльності; зазвичай текстова форма інформації; високий рівень інформаційної насиченості середовища; зменшення впливу емоційного складника в спілкуванні; демократичність діяльності в мережі; тенденції до інверсії та руйнації часових структур, можливість програвання віртуальних сценаріїв негативних подій.

З метою визначення динаміки змін комунікативних практик студентської молоді в соціальних мережах у 2014 та 2018 рр. українська дослідниця Л. Дідик провела опитування (індивідуальне анкетування) студентів закладів вищої освіти м. Києва (Національного авіаційного університету, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут»): $n = 900$, з рівномірним представництвом студентів усіх курсів та напрямів навчання (фізико-математичний, економічний, гуманітарний, природничий і творчий) [6].

Результати фокус-групових досліджень вказують на те, що студенти схильні помічати більше негативів у мережевому спілкуванні. У фокус-групових дослідженнях, проведених у 2013–2014 рр., молодь дає перелік позитивів перебування в мережах, тоді як у 2018 р. – в основному називає недоліки. Надалі це було підтверджено й даними кількісного дослідження: основні трансформації відбулися за віссю негативної оцінки мережевого спілкування. Частково це можна пояснити набуттям досвіду: поширення фейкової (неправдивої) інформації, випадки мережевого булінгу й шахрайства. Студенти виявляють обережність і не поспішають довіряти малознайомим людям та розширювати коло мережевих френдів. Крім того, через поверховість мережевого спілкування, задоволення потреби в близькій міжособистісній комунікації в мережі досить ускладнене: важко розкривати свої переживання людині, реакцію якої не бачиш наживо. Отже, з інституціоналізацією віртуальної комунікації чітко окреслилося коло її функцій та можливостей, тож недоліки стали більш помітними [6].

Визначено, що спілкування в мережах має низку переваг і недоліків. Переваги співвідносяться з основними функціями, які на них покладено, зокрема мова йде про швидкість, зручність і доступність комунікації з великою кількістю реципієнтів, можливості для швидкого отримання інформації тощо. Основні ж недоліки пов'язані передусім з високим рівнем неконтрольованості взаємодії та можливістю безкарно виплескувати негативні емоції, формами залежності, які детермінує мережева комунікація.

5. Висновки

Згідно з проаналізованими працями щодо трансформації свідомості внаслідок впливу мережевої комунікації, можна зробити висновок, що зміни в ментальній моделі активного користувача мереж передусім зумовлені високими рівнем інформаційної насиченості інтернет-мережі, можливістю отримання інформації з багатьох джерел; процесами інверсії та руйнації часових структур, можливістю програвання віртуальних сценаріїв негативних подій, пов'язаних з тематикою зла, смерті, бідності тощо. Специфікою ментальних моделей картини світу для активних інтернет-користувачів є також велика кількість децентрованих та ідеалістичних моделей світу, які зосереджені на віддалених від користувача об'єктах реального світу, та значною схильністю до ескапізму. Крім того, особливостями ментальної моделі світу для активних інтернет-користувачів є риси кібернетичного простору, такі як: широкі можливості в іграх, в яких є «ідентичність», відсутність необхідності в тілесній самопрезентації, нелінійна та децентрована організація, діяльність, спрямована на інформаційну взаємодію суб'єктів середовища та взаємну підтримку, відсутність будь-якого матеріального складника в діяльності, високий рівень інформаційної насиченості середовища, зменшення впливу емоційного складника в спілкуванні, демократичність діяльності в мережі, тенденції до інверсії та руйнації часових структур та можливість програвати віртуальні сценарії негативних подій.

References

1. McLuhan, G.M. (2003), *Understanding Media: External Human Extensions*, KANON-press-C; Kuchkove pole, Moscow-Zhukovkij, p. 464.
2. Kuznetsova, I.V. (2007), "Development of a mental model of a psychologist by the means of Internet environment", *Aktualni Problemy Psykholohii : Zb. Nauk. Prats In-tu Psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy [Actual Problems of Psychology: Collection of Scientific Works of G.S.Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine]*, vol.10, part 1, Milanik, Kyiv-Nizhyn, pp. 172-174.
3. Katsai, A. (2002), "Global village, or what they fought for", *COMPRICE.RU*, available at: <http://www.comprice.ru/set/2002-08.phtml> (accessed 24.10.2021).
4. Zhbakov, M.R. (2001), "The game", *Postmodernizm: Entsiklopediia [Postmodernism: Encyclopedia]*, Interpresservis; Knizhnyi Dom, Minsk, pp. 291-293.
5. Konoplytskyi, S.M. (2002), "The problem of virtualization in the social structure of modern society", Shulha, M.O. et al. (Eds.), *Proceedings of the II All-Ukrainian Sociological Conference "The Problems of Development of Sociological Theory. The Theoretical Problems of Changes in the Social Structure of Ukrainian Society"*, Sociological Association of Ukraine, Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Kyiv, pp. 163-166.
6. Didyk, L.A. (2019), *Transformation of Communicative Practices of Youth in Social Networks*, PhD diss. (sociology), National Pedagogical Drahomanov University, at: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/_%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%84_0.pdf (accessed 24.10.2021).

Submitted 17.11.2021

Список літератури

1. Маклюэн Г.М. Понимание медиа: Внешние расширения человека / Пер. с англ. В. Николаева. Москва-Жуковский : «КАНОН-пресс-Ц», «Кучково поле», 2003. 464 с.
2. Кузнецова І. В. Розвиток ментальної моделі психолога за допомогою середовища Інтернет // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ-Ніжин : Міланік, 2007. Т.10. Вип. 1. С. 172–174.
3. Кацай А. Глобальная деревня, или за что боролись // COMPRICE.RU. URL: <http://www.comprice.ru/set/2002-08.phtml> (дата звернення 24.10.2021)
4. Жбанков М.Р. Игра // Постмодернизм: Энциклопедия. Минск : Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. С. 291–293.
5. Коноплицкий С.М. Проблема виртуализации в социальной структуре современного общества // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Теоретичні проблеми змін соціальної структури українського суспільства: Наукові доповіді і повідомлення II Всеукраїнської соціологічної конференції / Соціологічна асоціація України, Інститут соціології НАН України; М.О. Шульга (научн. ред.) та ін. Киев, 2002. С. 163–166.
6. Дідик Л.А. Трансформація комунікативних практик молоді в соціальних мережах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук: [спец.] 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Запоріжжя, 2019. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/_%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%84_0.pdf (дата звернення 24.10.2021)

Надійшла до редакції 17.11.2021